

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

ДОНЧЕНКО ВІКТОРІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 378.4(73).014.25(043.3)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ
МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДЕРЖАВНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ США**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Суми – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Кондратюк Світлана Миколаївна,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка,
директор Науково-навчального інституту
педагогіки і психології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Заболотна Оксана Адольфівна,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
професор кафедри іноземних мов;

кандидат педагогічних наук, доцент
Литовченко Ірина Миколаївна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
доцент кафедри англійської мови
технічного спрямування № 2.

Захист відбудеться 31 травня 2018 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано 26 квітня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Інтеграція України до світового освітнього простору зумовлює необхідність якісної модернізації вищої освіти, зокрема сфери міжнародної діяльності закладів вищої освіти. Прийняті в Україні закони і програми (Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Біла книга національної освіти України (2009), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки» (2012), «Угода про Асоціацію між Україною та ЄС» (2014); Стратегія сталого розвитку «Україна 2020» (2015) та ін.) визначають чіткі пріоритети модернізації освітньої галузі. Одним із провідних напрямів державної освітньої політики визначено розвиток міжнародного співробітництва на національному, регіональному та інституційному рівнях.

Значний позитивний досвід організації міжнародної діяльності університету накопичено в США. Доцільність наукового опрацювання досягнень вищої школи США в досліджуваній сфері зумовлена необхідністю подолання низки суперечностей у розвитку системи вітчизняної вищої освіти:

- між зростаючими вимогами сучасного суспільства щодо інтеграції до світового освітнього простору та недостатнім рівнем готовності закладів вищої освіти до міжнародної діяльності;

- між накопиченим міжнародною науковою спільнотою досвідом теоретичних узагальнень у галузі інтернаціоналізації діяльності вишів розвинених країн та недостатнім рівнем адаптації зарубіжного досвіду до реальних умов функціонування вітчизняних університетів;

- між потребою вдосконалення управління міжнародною діяльністю вітчизняних університетів та традиційними підходами до менеджменту вищої школи.

Важливі аспекти проблеми дослідження висвітлено в наукових працях вітчизняних учених, у яких розкрито тенденції розвитку вищої освіти в національному, європейському та світовому просторах (В. Андрущенко, Н. Галус, О. Козлова, С. Кондратюк, Г. Кремень, С. Курбатов, М. Лещенко, Ю. Лянной, Г. Ніколаї, О. Овчарук, А. Сбруєва, О. Семенов, С. Сисоєва, В. Яблонський та ін.), напрями розвитку та модернізації вищої освіти США (О. Баєва, В. Корсунов, І. Литовченко, К. Павловський, О. Романовський та ін.); теоретичні засади міжнародної діяльності сучасних університетів (Н. Авшенюк, Т. Антонюк, Я. Болюбаш, О. Огієнко, А. Сбруєва, І. Сікорська, Т. Черницька та ін.); окремі аспекти міжнародної діяльності вітчизняних та зарубіжних університетів (І. Дебич, О. Заболотна, О. Козієвська, О. Романовська, Н. Холявка та ін.).

Окремі аспекти міжнародної діяльності університетів висвітлено у працях зарубіжних науковців, а саме: сутнісні ознаки міжнародної діяльності сучасного університету (Б. Еллінгбо (B. Ellingboe), Дж. Найт (J. Knight), Г. Нів (G. Neave), У. Тайхлер (U. Teichler), Дж. Худзік (J. Hudzik) та ін.); теоретичні підходи до управління міжнародною діяльністю університетів (Ф. Альтбах

(Ph. Altbach), М. Содерквіст (M. Söderqvist), Дж. Тейлор (J. Taylor), Дж. Торенбік (J. Torenbeek), Дж. Філден (J. Fielden) та ін.); організація міжнародної діяльності університетів США (М. Грін (M. Green), Дж. Дуглас (J. Douglass), Е. Елдельштайн (R. Edelstein), К. Кінзер (K. Kinser), Дж. Лейн (J. Lane) та ін.); окремі сфери міжнародної діяльності університетів США (Л. Енгел (L. Engel), Дж. Лейн (J. Lane), Л. МакКейб (L. McCabe), Б. Страйтвізер (B. Streitwieser) та ін.).

Вивчення наукових джерел дає підстави стверджувати, що цілісного дослідження, присвяченого висвітленню міжнародної діяльності державних університетів США, здійснено не було. Отже, актуальність проблеми, її недостатня теоретична розробленість і потреба в подоланні окреслених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних університетів США»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою комплексного дослідження кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Інноваційні підходи до управління якістю освіти» (реєстраційний номер 0113U004660).

Тему дисертації затверджено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 5 від 24.12.2012 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук НАПН України (протокол № 3 від 26.03.2013 р.).

Мета дослідження – з'ясувати теоретичні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США для визначення можливостей творчого використання позитивного досвіду США в аспекті досліджуваної проблеми в Україні.

Відповідно до мети визначено такі **завдання** дослідження:

1. Охарактеризувати стан розроблення проблеми міжнародної діяльності державних університетів США у вітчизняних і зарубіжних наукових розвідках та поняттєвий апарат дослідження.
2. Виокремити етапи розвитку міжнародної діяльності університетів США.
3. Виявити організаційні засади міжнародної діяльності державних університетів США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях.
4. Визначити змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США.
5. Обґрунтувати можливості творчого використання позитивного досвіду міжнародної діяльності державних університетів США в Україні.

Об'єкт дослідження – міжнародна діяльність державних університетів США.

Предмет дослідження – теоретичні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період від початку 90-х років ХХ століття до 2016 року. *Нижня* хронологічна межа – початок 90-х років ХХ ст. – визначається початком якісно нового етапу розвитку освітньої політики США в досліджуваній сфері, що зумовлено підписанням Акту «Про освіту для національної безпеки» (1991). *Верхня* хронологічна межа – 2016 рік – рік завершення дії першої чітко визначеної міжнародної стратегії «До глобального успіху через міжнародну освіту та співробітництво: Міжнародна стратегія департаменту освіти США на 2012–2016 роки», документа, що врегульовує розвиток міжнародної діяльності закладів вищої освіти на державному рівні. З метою дослідження генези та виокремлення історичних етапів розвитку міжнародної діяльності університетів США дослідження здійснювалось у більш широких історичних межах, а саме: з 50-х р. ХVІІІ ст., що пов'язано із започаткуванням освітніх подорожей представників уряду та університетів США до Європи.

Для реалізації мети дослідження та поставлених завдань використано такі **методи**:

– *загальнонаукові*: аналіз, синтез, абстрагування, порівняння та узагальнення, які забезпечили можливість формулювання вихідних положень і узагальнених висновків дослідження, виокремлення основних теоретичних ідей та наукових підходів, що становлять теоретичну основу дослідження;

– *конкретнонаукові*: теоретичні (термінологічний, застосування якого дозволило схарактеризувати понятєвий апарат дослідження; історико-логічний, який дозволив визначити етапи розвитку міжнародної діяльності університетів США; структурно-функціональний, на основі якого виявлено специфічні функції основоположних структурних компонентів міжнародної діяльності та визначено змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності університетів США; порівняльний аналіз, за допомогою якого здійснено зіставлення організаційних та змістово-процесуальних засад міжнародної діяльності університетів; метод моделювання, який допоміг розробити прогностичну модель розвитку міжнародної діяльності університетів України; наукової екстраполяції, яка застосована для обґрунтування можливостей творчого використання позитивного досвіду міжнародної діяльності державних університетів США в Україні); емпіричні (аналіз документів, інтерв'ювання та електронне листування, за допомогою яких виявлено специфіку організації міжнародної діяльності в окремих університетах США та України (предметом аналізу стали документи 75 державних університетів з 50 штатів США та 30 університетів України).

Методологічною основою дослідження є теорія наукового пізнання, положення про єдність, взаємовплив і взаємозалежність явищ об'єктивної дійсності, про єдність теорії і практики. У розв'язанні завдань дослідження застосовано міждисциплінарний підхід, що уможливив застосування положень різних соціальних і гуманітарних наук задля досягнення цілісності в з'ясуванні організаційно-педагогічних засад міжнародної діяльності державних університетів США; історичний підхід, що дозволив схарактеризувати

міжнародну діяльність університетів США в історичному розвитку; системний підхід, що забезпечив можливості визначення взаємозв'язку та взаємодії усіх структурних компонентів міжнародної діяльності у вищій школі США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях; компаративний підхід використано для порівняння досвіду організації міжнародної діяльності університетів США та України.

Теоретичну основу дослідження становлять концептуальні положення:

– педагогічної компаративістики (Н. Абашкіна, Ф. Альтбах (Ph. Altbach), Е. Біркінс (E. Beerkens), Т. Десятов, Дж. Дуглас (J. Douglass), О. Заболотна, Т. Кошманова, Н. Лавриченко, О. Локшина, О. Матвієнко, Г. Ніколаї, О. Огієнко, А. Сбруєва, О. Сухомлинська, Г. Стайнер-Хамсі (G. Steiner-Khamsi), О. Устименко-Косорич та ін.);

– теорії модернізації вищої освіти (А. Алексюк, Ф. Альтбах (Ph. Altbach), М. Ван дер Венде (M. Van der Wende), Ж. Кіанг (Zh. Qiang), К. Корсак, В. Кремень та ін.);

– теорії інтернаціоналізації вищої освіти (О. Авшенюк, О. Матвієнко, О. Першукова, А. Сбруєва, М. Ван дер Венде (M. Van der Wende), Х. де Віт (H. de Wit), Дж. Гудзік (J. Hudzik), Б. Еллінгбо (B. Ellingboe), Р. Міддлхорст (R. Middlehurst), Дж. Найт (J. Knight), У. Тайхлер (U. Teichler) та ін.);

– теорії управління вищою школою (А. Бендт (A. Bandt), М. Дарманський, О. Козлова, Дж. Кінг (J. King), В. Луговий, Ю. Лянной, В. Маслов, Л. Пшенична, Т. Рогова, С. Хайнс (S. Haines), Є. Хриков Дж. Філден (J. Fielden) та ін.).

Джерельну базу дослідження становлять:

– офіційні документи федерального уряду США та урядів штатів, що стосуються питань розвитку вищої освіти та міжнародної діяльності університетів: «Акт про вищу освіту» (1965), «Акт про освіту для національної безпеки» (1991), «Меморандум про політику у галузі міжнародної освіти» (2000), «Після 11 вересня: Національна політика з питань міжнародної освіти» (2002), «Акт про схвалення міжнародних відносин» (1995–2011), «Акт Сенатора Пола Саймона про навчання за кордоном» (2007), «Акт про доступність вищої освіти» (2008), «До глобального успіху через міжнародну освіту та співробітництво: Міжнародна стратегія департаменту освіти США на 2012–2016 роки» (2012) та ін.;

– статистичні матеріали – ОЕСР, Міністерства освіти США, Державного департаменту США, Інституту міжнародної освіти (Institute for International Education) тощо, що відображають основні показники міжнародної діяльності університетів США;

– документи, опубліковані результати досліджень та аналітичні матеріали спеціалізованих організацій та професійних об'єднань у галузі міжнародної освіти: Американської ради з питань освіти (American Council on Education), Асоціації адміністраторів міжнародної освіти (Association of International Education Administrators), Асоціації діячів міжнародної освіти

(NASFA: Association of International Educators), Інституту міжнародної освіти (Institute of International Education), Ради з міжнародних обмінів науковців (Council on International Education Exchange) та ін.;

– документи університетів США щодо організації міжнародної діяльності (статути американських університетів, звіти про міжнародну діяльність, стратегії інтернаціоналізації, програмні документи і робочі плани з управління міжнародною діяльністю, інформаційні матеріали для потенційних партнерів та іноземних студентів);

– наукові розвідки в галузі міжнародної діяльності університетів: монографії (Н. Авшенюк, Т. Антонюк, Ф. Альтбах (Ph. Altbach), Х. де Віт (H. de Wit), Д. Джонстоун (D. Johnstone), Дж. Лейн (J. Lane), Л. Райзберг (L. Reisberg), Л. Рамблі (L. Rumbley) та ін.), статті в реферованих журналах («Вища школа», «Освіта України», «Вища освіта України», «Порівняльно-педагогічні студії», «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології», «International Higher Education», «Journal of Studies in International Education», «International Journal of Leadership in Education», «International educator», «American Journal of Education», «Educational Management and Administration», «International Journal of Educational Management», «Higher Education», «Educational Policy» тощо), матеріали міжнародних конференцій.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження визначається тим, що *вперше* в українській педагогічній науці з'ясовано організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних університетів США, а саме: схарактеризовано стан розроблення проблеми міжнародної діяльності університетів США у вітчизняних та зарубіжних порівняльно-педагогічних дослідженнях (класифіковано джерела відповідно до тематичної спрямованості); подано визначення ключових понять дослідження («організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності університету» і «міжнародна діяльність університету»); виокремлено етапи розвитку міжнародної діяльності університетів США: зарубіжних освітніх подорожей (50-ті р. XVIII ст. – 80-ті р. XIX ст.); суб'єктизації міжнародної освітньої діяльності (80-ті рр. XIX ст. – поч. XX ст.); інтенсифікації співробітництва (20–50-ті рр. XX ст.); інституалізації управлінських структур міжнародної діяльності (60–80-ті рр. XX ст.); професіоналізації міжнародної діяльності (90-ті рр. XX ст. – 2002 р.); глобалізації просторового поля міжнародної діяльності (2003 р. – до теперішнього часу). Виявлено організаційні засади міжнародної діяльності державних університетів США на федеральному рівні (урядові та неурядові структури управління міжнародною діяльністю; інструменти регулювання міжнародної діяльності федеральним урядом; основні суб'єкти, напрями та форми регулювання міжнародної діяльності неурядовими структурами); штатовому рівні (напрями діяльності урядів штатів щодо управління міжнародною діяльністю) та інституційному рівні (моделі організації міжнародної діяльності університетів). Визначено змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності університетів США: специфічні принципи (мобільності, полікультурності, різноманітності та взаємовигідності);

виміри діяльності: політичний, економічний, культурний, академічний; види діяльності – освітня, науково-інноваційна, сервісна; напрями діяльності – зовнішній та внутрішній; форми діяльності – партнерства, проекти та програми; умови ефективності навчання іноземних студентів як особливої сфери міжнародної діяльності університетів США. Обґрунтовано можливості творчого використання позитивного досвіду університетів США в Україні на національному, регіональному, інституційному та індивідуальному рівнях. Розроблено прогностичну модель розвитку міжнародної діяльності університетів України.

Конкретизовано особливості управління державними університетами США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях.

Уточнено поняття «інтернаціоналізація вищої освіти», «міжнародні партнерства», «всебічна інтернаціоналізація».

Подальшого розвитку дістала теорія управління міжнародною діяльністю в університетах.

До наукового обігу введено маловідомі для українського наукового загалу документи та наукові джерела, пов'язані з досліджуваними аспектами міжнародної діяльності державних університетів США.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в можливості використання його теоретичних положень та висновків щодо теоретичних, організаційних та змістово-процесуальних засад міжнародної діяльності державних університетів США при викладанні навчальних курсів зі стратегічного менеджменту, порівняльної педагогіки та історії педагогіки; в розробці національної й інституційних стратегій розвитку міжнародної діяльності в університетах України; а також у проведенні подальших досліджень у галузі порівняльно-педагогічного американознавства.

Результати дослідження **впроваджено** в навчальний процес Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 2730 від 26.10.2016 р.), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (акт про впровадження № 2540/24 від 25.10.2016 р.), Придніпровської державної академії будівництва та архітектури (довідка № 37-01-251 від 28.10.2016 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 2923/01 від 11.10.2016 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1795 від 27.10.2016 р.).

Апробація отриманих результатів дослідження. Основні результати дослідження висвітлювалися на конференціях та семінарах різних рівнів: *міжнародних*: «Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи» (Львів, 2013); «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції» (Суми, 2013); «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2014); EURINT 2015 III «Регіональний розвиток та інтеграція. Нові виклики для ЄС» (Ясси, Румунія, 2015), «Глобалізація, міжкультурний діалог та національна ідентичність» (Тиргу Муреш, Румунія, 2015); «Навчальні спільноти в XXI столітті. Виклики вищої освіти» (Ясси, Румунія,

2015); «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (Суми, 2015); «Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи» (Суми, 2016); «Наукові абрисы III тисячоліття, індустрія хай-тек та проблеми інноваційної освіти в умовах кросс-культурних взаємодій» (Суми, 2016) та III американознавчій мультидисциплінарній конференції «Чверть століття українсько-американської дружби: досвід гідний майбутнього» (Львів, 2016); *всеукраїнських семінарах*: «Педагогічна компаративістика 2013: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст» (Київ, 2013), «Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст» (Київ, 2014); обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, засіданнях лабораторії освітньої політики та менеджменту освіти факультету психології та педагогічних наук університету Олександра Іоан Куза в м. Ясси (Румунія).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено в 17 одноосібних публікаціях автора, з них: 6 статей у фахових наукових виданнях України, 2 статті в зарубіжних наукових виданнях, 9 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій та семінарів.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (589 найменування, з них 402 англійською мовою) та додатків. Повний обсяг тексту дисертації – 351 сторінок, основний зміст викладено на 199 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження; з'ясовано його зв'язок із науковими програмами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, хронологічні межі, методологічну й теоретичну основу; схарактеризовано джерельну базу; розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; наведено форми апробації; подано структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні засади дослідження міжнародної діяльності державних університетів США**» схарактеризовано стан розроблення досліджуваної проблеми у вітчизняних і зарубіжних наукових розвідках, поняттєвий апарат дослідження та концептуальні засади міжнародної діяльності університетів США; виокремлено етапи розвитку міжнародної діяльності, висвітлено актуальний стан та державні стратегії міжнародної діяльності університетів США в умовах глобалізації.

Аналіз вітчизняних наукових розвідок дозволяє констатувати, що проблема міжнародної діяльності університету має міждисциплінарний характер. Окремі аспекти питання знайшли висвітлення в дослідженнях у галузі філософії освіти, порівняльної педагогіки, міжнародних відносин, політології, державного управління, економіки. У процесі вивчення теоретичних засад міжнародної діяльності сучасного університету українськими вченими з'ясовано сутність понять «міжнародна діяльність університету», «міжнародні зв'язки» та

«міжнародне співробітництво»; висвітлено етапи розвитку вищої освіти США; розкрито окремі аспекти діяльності університетів США. Виявлено, що в порівняльно-педагогічних дослідженнях найбільш висвітленими є питання глобалізації та інтернаціоналізації, котрі є невід'ємними елементами зовнішнього середовища сучасного вищого навчального закладу та рушійними силами міжнародної діяльності у вищій освіті, трансформація міжнародної діяльності університетів як результат їх впливу, реформування системи вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Міжнародна діяльність у контексті інтеграції до європейського та світового освітнього простору знайшла висвітлення в роботах широкого кола вітчизняних дослідників. Академічна мобільність, питання організації навчання іноземних студентів та управління проектами стали предметом наукового інтересу українських учених.

Термінологічний аналіз дозволив схарактеризувати ключові поняття дослідження. Так, сутність поняття «організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних університетів США» визначено нами як вихідні положення, що визначають специфіку організації та здійснення міжнародної діяльності державних університетів у Сполучених Штатах Америки. «Міжнародна діяльність університету» визначається як процес, що передбачає міжнародне/глобальне співробітництво університету з національними, міжнародними та зарубіжними суб'єктами з метою реалізації освітньої, наукової та соціальної місії університету, забезпечення його конкурентоспроможності та інституційного розвитку, реалізації завдань зовнішньої політики держави. «Інтернаціоналізація вищої освіти» визначається як цілеспрямований процес інтеграції міжнародного (глобального) та міжкультурного вимірів у цілі та функції університету з метою підвищення якості реалізації його освітньої та наукової діяльності, здійснення суттєвого внеску в розвиток національної та глобальної громади. Дослідження підтримує розуміння глобалізації як зовнішньої сили, що діє на виші і змушує їх до змін, а інтернаціоналізації як реакції університетів на вплив глобалізації.

Концептуальні засади міжнародної діяльності університету являють собою міждисциплінарний дискурс, що сформульовано на основі: 1) теорії міжнародних відносин, яка пояснює міжнародну діяльність університетів у контексті взаємодії між державами на наднаціональному/глобальному рівнях; 2) теорії інтернаціоналізації вищої освіти, що розкриває міжнародну діяльність університету в контексті включення міжнародного/інтеркультурного/ глобального виміру до цілей, функцій, процесу надання вищої освіти, а також підходів до вивчення інтернаціоналізації (діяльнісний, компетентнісний, ідеологічний, процесуальний), її видів (інтернаціоналізація вдома та інтернаціоналізація за кордоном), національних стратегій (розвитку взаєморозуміння, кваліфікованої міграції, отримання прибутку, нарощування потенціалу) та концептуального забезпечення; 3) теорії управління інтернаціоналізацією, що висвітлює особливості менеджменту міжнародної діяльності.

Історико-логічний аналіз процесу розвитку міжнародної діяльності університетів США дав змогу виділити основні фактори його розвитку на глобальному, національному та інституційному рівнях – економічні,

політичні, освітні, демографічні, культурні. Відповідно до трансформації мети міжнародної діяльності, її змістових напрямів, організаційних засад та національних стратегій інтернаціоналізації виокремлено такі етапи розвитку досліджуваного феномену: зарубіжних освітніх подорожей з метою вивчення та творчого запозичення європейських моделей вищої освіти (50-ті р. XVIII ст. – 80-ті р. XIX ст.); суб'єктизації міжнародної діяльності американських університетів з метою підвищення якості вищої освіти (80-ті рр. XIX ст. – поч. XX ст.); інтенсифікації співробітництва із зарубіжними партнерами в контексті досягнення взаєморозуміння між націями та миру у світі (20–50-ті рр. XX ст.); інституалізації управлінських структур міжнародної діяльності для вдосконалення розвитку міжнародної діяльності в контексті забезпечення національної безпеки та реалізації завдань зовнішньої політики (60–80-ті рр. XX ст.); професіоналізації управління міжнародною діяльністю (90-ті рр. XX ст. – 2002 р.) з метою забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти США на міжнародному ринку освітніх послуг; глобалізації просторового поля та концептуальних засад міжнародної діяльності (2003 р. – до теперішнього часу) з метою збереження лідерських позицій США у глобальному просторі вищої освіти. З'ясовано, що динаміку розвитку процесу міжнародної діяльності університетів США визначає головним чином трансформація мети і основних завдань інтернаціоналізації.

Визначено фактори (політичні, економічні, концептуальні), що зумовлюють специфіку міжнародної діяльності університетів США: обмеження функцій федерального уряду у формуванні освітньої політики питаннями забезпечення стратегічних пріоритетів, якими є: національна безпека та конкурентоспроможність національної економіки; відсутність федеральних стратегій управління вищою освітою; високий ступінь автономії університету; залежність стратегії інтернаціоналізації від особистої позиції керівництва вишу; ідея університету світового класу та культура досконалості; ускладнені механізми фінансування міжнародної діяльності університету; концепція всебічної інтернаціоналізації як теоретична основа міжнародної діяльності державних університетів США.

У контексті висвітлення державних стратегій міжнародної діяльності університетів США в умовах глобалізації показано, що на сучасному етапі міжнародну діяльність у вищій освіті спрямовано на збереження лідерських позицій університетів США у сфері надання освітніх послуг іноземним громадянам. З'ясовано, що у 2012 р. Департамент освіти США розробив та затвердив першу чітко визначену міжнародну стратегію «До глобального успіху через міжнародну освіту», спрямовану на реалізацію двох важливих завдань: покращення якості освіти в США та просування пріоритетних цілей зовнішньої політики країни на період 2012–2016 рр.

Таким чином, застосування історичного підходу до аналізу міжнародної діяльності університетів США дозволило дійти висновку, що її розвиток зумовлений широкою сукупністю об'єктивних чинників, серед яких потреба в підтримці національної безпеки та конкурентоспроможності національної

економіки, статусу США на міжнародній арені, миру та взаєморозуміння між народами, підвищення якості вищої освіти, глобалізація.

У другому розділі «**Організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США**» виявлено організаційні засади міжнародної діяльності державних університетів США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях, визначено змістово-процесуальні засади досліджуваного процесу.

Використання методу структурно-функціонального аналізу освітньої політики США дозволило констатувати, що систему управління міжнародною діяльністю державних університетів на федеральному рівні представлено урядовими та неурядовими (громадськими та приватними) суб'єктами. З'ясовано, що до основних урядових структур, що регулюють міжнародну діяльність державних університетів, належать Державний департамент США та Міністерство освіти США. Встановлено, що на федеральному рівні діють два типи програм міжнародної діяльності у сфері освіти: програми публічної дипломатії та програми сприяння розвитку; основними інструментами впливу є нормативно-правові (закони, стратегії, положення) та фінансові (фінансування міжнародних ініціатив на конкурсній основі: гранти, стипендії). Наступну категорію суб'єктів управління становлять неурядові організації, серед яких виділено такі групи: *асоціації вищих навчальних закладів* (Асоціація державних ленд-грантових університетів, Асоціація американських університетів, Асоціація американських коледжів та університетів, Американська асоціація муніципальних коледжів, Асоціація державних коледжів та університетів, Національна асоціація незалежних коледжів та університетів), *спеціалізовані організації* (Американська рада з питань освіти, Інститут міжнародної освіти, Рада з міжнародних наукових обмінів, Форум з питань навчання за кордоном, Американська рада з набору іноземних студентів та ін.) та *професійні об'єднання* (Асоціація міжнародних діячів освіти, Асоціація адміністраторів міжнародної освіти та ін.). Виявлено, що неурядові організації реалізують діяльність за такими напрямками: підвищення якості освіти, забезпечення ефективності міжнародної діяльності вишів, підтримка всебічної інтернаціоналізації, створення можливостей розвитку професійних контактів та зв'язку із окремими стейкхолдерами, навчальна та тренінгова діяльність, дослідницька та аналітична діяльність, захист інтересів учасників об'єднання та професійний розвиток. Доведено, що співробітництво урядових структур, неурядових організації і приватного сектору створює у США сприятливі можливості для розвитку міжнародної діяльності державних університетів.

Застосування системного підходу дозволило дійти висновку, що традиційно уряди штатів незначною мірою впливають на розвиток міжнародної діяльності державних університетів. Разом із тим виявлено, що протягом останнього десятиліття потреба збереження конкурентоспроможності вишів спонукала уряди окремих штатів залучатися до процесу інтернаціоналізації. Визначено, що проявом такої тенденції є формування відповідної освітньої політики, створення стратегічних планів, що включають міжнародну діяльність,

укладання партнерств на рівні штату з урядами та університетами інших країн та створення умов для розвитку міжнародних науково-дослідних проектів. З'ясовано, що системи університетів є структурою, що підтримує розвиток міжнародної діяльності в окремих штатах, оскільки наявність на рівні системи міжнародних програм і відділів створює для студентів та викладачів додаткові можливості набуття міжнародного досвіду.

Використання загальнонаукових методів аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення уможливорює констатацію того, що організація міжнародної діяльності в державних університетах США відрізняється залежно від розміру, організаційної культури, основних сфер міжнародної діяльності вишу, однак у більшості з них створено спеціальні підрозділи для управління міжнародною діяльністю. Виокремлено такі моделі управління міжнародною діяльністю університету: *централізована* модель, що передбачає наявність структурної одиниці в межах вишу, яка виконує всі функції, пов'язані з міжнародною діяльністю; *дистрибутивна* модель, що передбачає існування підрозділу, який виконує основні функції, пов'язані з управлінням міжнародною діяльністю, в той час як певну частину обов'язків розподілено між іншими підрозділами університету; *координована* модель, що передбачає наявність в університеті кількох підрозділів, котрі здійснюють управління міжнародною діяльністю і є окремими структурними одиницями; *інтегрована модель*, що передбачає відсутність міжнародного відділу як структурної одиниці в університеті та інтеграцію міжнародної діяльності у функції інших підрозділів університету.

У результаті застосування методу структурно-функціонального аналізу визначено змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США. Їх становлять: спеціальні принципи (мобільності, полікультурності, різноманітності та взаємовигідності), виміри (економічний, політичний, академічний, культурний), напрями (зовнішній та внутрішній), види (освітня, науково-інноваційна, сервісна) та форми міжнародної діяльності. Констатовано, що основними формами міжнародної діяльності університетів США в умовах глобалізації є партнерства, програми та проекти. У роботі виокремлено засоби розвитку міжнародної діяльності, якими є угоди про співробітництво (міжурядові, міжуніверситетські), гранти, програми (урядові, університетські, приватних фондів та бізнес-структур).

Таким чином, застосування системного підходу уможливило розкриття особливостей управління міжнародною діяльністю державних університетів США на федеральному та штатовому рівнях, визначення організаційних та змістово-процесуальних засад міжнародної діяльності на інституційному рівні.

У третьому розділі **«Прогностичні можливості творчого використання позитивного досвіду міжнародної діяльності університетів США в Україні»** з'ясовано особливості розвитку міжнародної діяльності університетів в Україні, виявлено нормативні засади, конкретизовано етапи розвитку, обґрунтовано особливості організації й управління, проаналізовано існуючі бар'єри розвитку досліджуваного процесу та подано рекомендації щодо творчого використання позитивного досвіду США в міжнародній

діяльності університетів на національному, регіональному, інституційному та індивідуальному рівнях.

На основі методів історико-логічного та структурно-функціонального аналізу схарактеризовано стан міжнародної діяльності університетів України, виокремлено нормативно-правові, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності.

Виявлено, що в основоположних державних документах, що унормовують діяльність закладів вищої освіти в Україні, визначено пріоритети розвитку їх міжнародної діяльності. Держава підтримує та певною мірою заохочує міжнародну діяльність у вищій освіті, однак на сьогодні не існує цілісної державної стратегії розвитку міжнародної діяльності в системі вищої освіти. Зазначено, що основним органом влади, відповідальним за управління міжнародною діяльністю на державному рівні, є Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Міністерства освіти і науки України. З'ясовано, що означений підрозділ регулює зовнішні освітні та наукові зв'язки, координує міжнародну взаємодію МОН України з іноземними державами та міжнародними організаціями. Застосування методу історико-логічного аналізу дозволило виокремити етапи розвитку міжнародної діяльності університетів України: формальний (середина 90-х рр. ХХ ст. – 2002 р.), інтеграційний (2003–2009 рр.), аналітично-стратегічний (2010 р. – до теперішнього часу).

Структура управління міжнародною діяльністю в закладах вищої освіти України відрізняється залежно від розміру, типу та місії навчального закладу. На основі застосування емпіричних методів, зокрема вивчення документів 30 університетів, включених до рейтингу «Топ 200 Україна» від 2016 р., з'ясовано, що структурні підрозділи, відповідальні за реалізацію міжнародної діяльності, виконують такі функції: координаційну, аналітичну, організаційну, інформаційну, сервісну, представницьку, навчальну, маркетингову.

На основі структурно-функціонального аналізу виявлено, що пріоритетними та найбільш перспективними сферами міжнародної діяльності університетів України є навчання іноземних студентів та участь у міжнародних проектах, зокрема фінансованих європейськими програмами.

На основі застосування компаративного підходу та методу наукової екстраполяції обґрунтовано можливості творчого використання позитивного досвіду міжнародної діяльності державних університетів США в Україні:

1. На національному рівні.

Законодавчий аспект: розробка цілісної стратегії міжнародної діяльності, спрямованої на створення та популяризацію бренду «Освіта в Україні», що визначає напрями та засоби розвитку міжнародної діяльності в системі вищої освіти на національному рівні. Освітньо-політичний аспект: заохочення та підтримка міжнародної діяльності університетів; створення в Україні національної спеціалізованої професійної організації (асоціації, мережі), що уможливить обмін позитивним досвідом та накопичення і поширення ефективних практик. Організаційно-педагогічний аспект:

запровадження зовнішнього моніторингу та оцінки якості міжнародної діяльності університетів та їх структурних підрозділів як складової системи забезпечення якості діяльності вишів; створення національної рекрутингової агенції з залучення іноземних студентів та інформаційної агенції з питань навчання в Україні; створення офіційної веб-сторінки за підтримки МОН України, що надає повну та правдиву інформацію щодо питань навчання в Україні іноземним громадянам; розробка та запровадження програм професійної освіти та професійного розвитку менеджерів міжнародної діяльності університетів; створення неурядових, некомерційних організацій, у тому числі студентських, що сприятимуть соціальній та дидактичній адаптації іноземних студентів; створення національної мережі адміністраторів міжнародної діяльності університетів та ресурсних центрів з інтернаціоналізації вищої освіти; розробка стандарту компетенцій працівників відділів міжнародної діяльності.

2. На регіональному рівні.

Організаційно-педагогічний аспект: створення регіональних консорціумів для розширення можливостей обміну інформацією, організації спільних заходів за участі міжнародних фахівців або експертів, здійснення міжнародних проектів тощо. Навчально-методичний аспект: проведення семінарів, майстер-класів для адміністраторів міжнародної діяльності університетів, презентація позитивного досвіду конкретних українських вишів.

3. На інституційному рівні.

Стратегічний аспект: розробка університетами інституційних стратегій розвитку міжнародної діяльності як важливого механізму здійснення їх місії. У контексті реалізації означеного аспекту у роботі представлено прогностичну модель розвитку міжнародної діяльності університету в Україні. Розроблена модель містить чотири взаємопов'язані блоки, а саме: концептуально-цільовий, організаційний, змістово-процесуальний та оцінно-результативний. У межах концептуально-цільового блоку виділено такі складники: суспільні потреби, місія міжнародної діяльності університету, концепція інтернаціоналізації, стратегія розвитку міжнародної діяльності та принципи зазначеної діяльності. Організаційний блок відображає структуру міжнародної діяльності, що передбачає залучення до процесу інтернаціоналізації якомога більшої кількості стейкхолдерів. Змістово-процесуальний блок включає виміри, напрями, види, форми та засоби міжнародної діяльності університету. В умовах глобалізації основними формами міжнародної діяльності університетів стають партнерство, програми та проекти. Оцінно-результативний блок передбачає наявність вимірюваних індикаторів успіху в розвитку міжнародної діяльності, визначених університетом, національними та міжнародними стандартами якості діяльності закладів вищої освіти.

Організаційно-педагогічний аспект: оптимізація моделі управління міжнародною діяльністю університету відповідно до структури університету, організаційної культури, основних сфер міжнародної діяльності, традицій

вишу; вдосконалення співробітництва усіх підрозділів вишу задля реалізації завдань, передбачених стратегією міжнародної діяльності університету; розробка та запровадження програм професійного розвитку викладачів, спрямованих на формування фахових компетентностей, необхідних для роботи з іноземними студентами; впровадження внутрішнього та зовнішнього моніторингу й оцінки якості міжнародної діяльності університету і його структурних підрозділів як складової системи забезпечення якості діяльності вишу; розробка системи науково-методичного забезпечення дидактичної та соціальної адаптації іноземних громадян до навчання та проживання в Україні, профілактики міжетнічних та міжрелігійних конфліктів; удосконалення системи позанавчальної роботи з іноземними студентами відповідно до їх актуальних потреб та можливостей університету; розвиток програм дистанційного та он-лайн навчання для іноземних студентів.

Навчально-методичний аспект: створення на базі університетів ресурсних центрів із навчання іноземних громадян та кросс-культурних центрів позанавчальної роботи з іноземними студентами.

4. На індивідуальному рівні.

Сформульовано рекомендації для адміністраторів міжнародної діяльності та викладачів закладів вищої освіти з питань розвитку професійної компетентності та інтернаціоналізації, що сприятимуть підвищенню ефективності міжнародної діяльності університету.

Таким чином, застосування загальнопедагогічних методів, методу структурно-функціонального аналізу, емпіричних методів аналізу документації та практичної діяльності українських вишів у досліджуваній сфері дозволило схарактеризувати нормативні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності університетів України. Застосування методів моделювання та наукової екстраполяції дозволило розробити прогностичну модель розвитку міжнародної діяльності університетів України, надати рекомендації щодо творчого використання позитивного досвіду міжнародної діяльності державних університетів США в Україні.

У дисертаційному дослідженні відповідно до мети та завдань розкрито теоретичні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США на федеральному, регіональному та інституційному рівнях. Визначено можливості використання позитивного досвіду США в аспекті досліджуваної проблеми в умовах реформування освіти в сучасній Україні. Одержані в результаті дослідження результати дозволяють дійти **висновків**, що мають теоретичне і практичне значення.

1. Охарактеризовано стан розроблення досліджуваної проблеми у вітчизняних і зарубіжних порівняльно-педагогічних розвідках. Виявлено, що у вітчизняній педагогічній компаративістиці організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності університетів США не були предметом цілісного дослідження. Окремі аспекти досліджуваного явища висвітлювалися вітчизняними науковцями в роботах з філософії освіти,

порівняльної педагогіки, міжнародних відносин, політології, державного управління, економіки. Констатовано, що в зарубіжних наукових розвідках предмет дослідження розкрито переважно в контексті теорії інтернаціоналізації освіти та управління інтернаціоналізацією, теорії міжнародних відносин.

У межах висвітлення теоретичних засад міжнародної діяльності в державних університетах США схарактеризовано поняттєвий апарат дослідження. «Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності університетів США» визначено як вихідні положення, що визначають специфіку організації і здійснення міжнародної діяльності університету. Уточнено поняття «Міжнародна діяльність університету», яке визначається як процес, що передбачає міжнародне/глобальне співробітництво університету з національними, міжнародними та зарубіжними суб'єктами з метою реалізації освітньої, наукової та соціальної місії університету, забезпечення його конкурентоспроможності та інституційного розвитку, реалізації завдань зовнішньої політики держави.

2. На підставі з'ясування факторів розвитку міжнародної діяльності державних університетів США (економічні, політичні, освітні, демографічні, культурні) та відповідно до таких критеріїв, як трансформація мети й основних завдань міжнародної діяльності американських вишів, виокремлено її етапи: 1) зарубіжних освітніх подорожей з метою вивчення та творчого запозичення європейських моделей вищої освіти (50-ті р. XVIII ст. – 80-ті р. XIX ст.), в межах якого відбувалося усвідомлення потреби нарощування потенціалу вищої освіти в умовах швидкої індустріалізації країни та боротьби за її незалежність; 2) суб'єктизації міжнародної діяльності американських університетів (80-ті рр. XIX ст. – поч. XX ст.) з метою підвищення якості вищої освіти; 3) інтенсифікації співробітництва із зарубіжними партнерами (20–50-ті рр. XX ст.) – міжнародна діяльність позиціонується як засіб встановлення миру та взаєморозуміння між націями; 4) інституалізації структур управління міжнародною діяльністю (60–80-ті рр. XX ст.) – міжнародна діяльність визнається інструментом забезпечення національних інтересів та гарантії безпеки держави; 5) професіоналізації міжнародної діяльності (90-ті рр. XX ст. – 2002 р.) – відбулося формування концептуальних засад міжнародної діяльності та впровадження на їх основі професійних технологій міжнародної діяльності; 6) глобалізації просторового поля та концептуальних засад міжнародної діяльності (2003 р. – до теперішнього часу) – характеризується цілісним та системним підходом до управління міжнародною діяльністю, всебічною інтернаціоналізацією університету з метою забезпечення лідерських позицій США на глобальному ринку освітніх послуг.

3. Виявлено організаційні засади міжнародної діяльності державних університетів США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях. З'ясовано, що систему управління міжнародною діяльністю університетів на федеральному рівні представлено урядовими та неурядовими (громадськими та приватними) суб'єктами. Основними інструментами регулювання

міжнародної діяльності державних університетів є нормативно-правові та фінансові. Виділено три категорії міжнародних неурядових організацій, залучених до регулювання міжнародної діяльності: асоціації університетів, спеціалізовані організації (сприяння розвитку окремих аспектів міжнародної діяльності) та професійні об'єднання (адміністраторів, науковців, викладачів). Встановлено, що уряди штатів, як правило, не є активними суб'єктами процесу управління міжнародною діяльністю університетів. На інституційному рівні представлено моделі організації міжнародної діяльності університету (централізовану, дистрибутивну, координовану, інтегровану), специфіку яких зумовлено структурою вишів, їх організаційною культурою та основними сферами міжнародної діяльності.

4. Визначено змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США: принципи, виміри, види, напрями, засоби, форми. З'ясовано принципи реалізації досліджуваного феномену: мобільності, полікультурності, різноманітності та взаємовигідності. Констатовано, що вимірами міжнародної діяльності державних університетів США є такі: політичний, економічний, культурний, академічний. Її основними видами є освітня, науково-інноваційна та сервісна, що реалізуються в рамках зовнішнього та внутрішнього напрямів міжнародної діяльності. Схарактеризовано партнерство, програми та проекти як форми міжнародної діяльності, умови ефективності процесу навчання іноземних студентів в університетах США.

5. Обґрунтовано можливості творчого використання позитивного досвіду міжнародної діяльності державних університетів США в Україні на національному, регіональному, інституційному та індивідуальному рівнях. З урахуванням актуального стану розвитку міжнародної діяльності в університетах України, особливостей управління міжнародною діяльністю, елементів зовнішнього середовища подано рекомендації, що стосуються стратегічного, освітньо-політичного, організаційно-педагогічного, навчально-методичного аспектів організації та управління міжнародною діяльністю в університетах України. З огляду на потреби подальшої модернізації управління міжнародною діяльністю закладів вищої освіти в Україні, найбільш актуальними визначено такі аспекти інновацій у досліджуваній сфері: розробка цілісної стратегії розвитку міжнародної діяльності на державному та інституційному рівнях; створення професійної організації адміністраторів міжнародної діяльності університетів; створення національної рекрутингової агенції із залучення іноземних студентів; створення регіональних консорціумів університетів, що серед іншого розвивають методичне забезпечення управління міжнародною діяльністю.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів міжнародної діяльності державних університетів США. На подальшу розробку заслуговують окремі змістові напрями міжнародної діяльності, маркетингові стратегії в управлінні міжнародною діяльністю, проблеми організації навчання іноземних студентів, програм обміну, створення та адміністрування глобальних партнерств тощо.

Основні наукові результати дослідження висвітлено в таких працях автора

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Донченко, В. (2013). Пріоритетні завдання управління міжнародною діяльністю в університетах США в умовах глобалізації. *Наукові записки. Психолого-педагогічні науки*, 5, 243–248.
2. Донченко, В. (2013). Пріоритетні напрями міжнародної діяльності сучасного університету в умовах інтернаціоналізації освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 4, 102–110.
3. Донченко, В. М. (2014). Зарубіжні моделі інтернаціоналізації вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6, 10–19.
4. Донченко, В. М. (2015). Механізми державного врегулювання міжнародної діяльності університетів США. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 43, 138–146.
5. Донченко, В. (2015). Основні напрями міжнародної діяльності університетів України. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 18 (1), 78–83.
6. Донченко, В. М. (2015). Глобалізація та інтернаціоналізація в управлінні міжнародною діяльністю сучасного університету. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 4 (82), 122–126.

Статті зарубіжних наукових виданнях

7. Donchenko, V. (2015). University International Cooperation as a Means for Regional Integration and Development. *Regional development and integration. New challenges for the EU: EURINT conference proceedings*. «Alexandru Ioan Cuza» University of Iași, Centre for European Studies, Romania, 131–140.
8. Donchenko, V. (2015). Global Dimension of Higher Education: the Role of International Office. *Debates on Globalization. Approaching National Identity through Intercultural Dialogue. Section: Psychology and Education Sciences: proceedings II International conference*. Tîrgu-Mureș, Romania, 415–422.

Публікації у матеріалах

науково-практичних конференцій та семінарів

9. Донченко, В. (2013). Міжнародна діяльність університету як фактор інноваційного розвитку. *Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 113.
10. Донченко, В. (2013). Соціальні медіа як засіб залучення іноземних студентів до навчання в університетах США. *Педагогічна компаративістика 2013: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст: матеріали науково-практичного семінару*. Київ: Педагогічна думка, 132–134.
11. Донченко, В. М. (2013). Теоретичні основи культурної адаптації іноземних студентів в університетах США. *Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: інтеркультурний вимір: матеріали III Міжнародної наукової конференції*. Суми, 39–40.

12. Донченко, В. (2014). Моделі інтернаціоналізації вищої освіти на інституційному рівні. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 1*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 59–61.

13. Донченко, В. (2014). Фактори розвитку пропозиції освітніх послуг у міжнародній освіті: досвід України та США. *Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст: матеріали науково-практичного семінару*. Київ: Педагогічна думка, 46–48.

14. Донченко, В. (2015). Методичне забезпечення управління міжнародною діяльністю в державних університетах США. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 4*. Суми: Видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 155–157.

15. Донченко, В. (2016). Підвищення рівня інтернаціоналізації в Україні: можливості використання позитивного досвіду США. *Чверть століття українсько-американської дружби: досвід гідний майбутнього: збірник матеріалів III американознавчої мультидисциплінарної конференції*. Львів, 301–305.

16. Донченко, В. (2016). Бренди у міжнародній освіті: світовий досвід та українські перспективи. *Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи: матеріали I міжнародної конференції для студентів та молодих учених*. Суми: ФОП Цьома С. П., 163–166.

17. Донченко, В. (2016). Інтернаціоналізація вищої освіти як засіб нарощування «м'якої сили» в зовнішній політиці США. *Наукові абрисы III тисячоліття, індустрія хай-тек та проблеми інноваційної освіти в умовах кросс-культурних взаємодій: тези виступів учасників Міжнародної наукової наукової конференції*. Суми: ФОП Цьома С. П., 172–174.

Донченко В. М. Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних університетів США. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми, 2018.

У дослідженні з'ясовано теоретичні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США. Охарактеризовано стан розроблення проблеми міжнародної діяльності університетів США у вітчизняних наукових розвідках та понятєвий апарат дослідження (міжнародна діяльність університету, глобалізація, інтернаціоналізація вищої освіти, всебічна інтернаціоналізація, міжнародне партнерство). Виокремлено етапи розвитку міжнародної діяльності. Виявлено специфіку управління міжнародною діяльністю в університетах США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях. Визначено змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності в університетах США (виділено принципи, виміри, напрями, види та форми міжнародної діяльності).

Обґрунтовано можливості адаптації та творчого використання позитивного досвіду щодо організації та управління міжнародною діяльністю державних університетів США в Україні.

Ключові слова: державний університет США, міжнародна діяльність університету, організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності університету, інтернаціоналізація вищої освіти, глобалізація, міжнародне партнерство, всебічна інтернаціоналізація.

Донченко В. Н. Организационно-педагогические основы международной деятельности государственных университетов США. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 «Общая педагогика и история педагогики». – Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренко. – Сумы, 2018.

В исследовании раскрыты теоретические, организационные и содержательно-процессуальные основы международной деятельности государственных университетов США. Охарактеризовано состояние исследования проблемы международной деятельности университетов США в отечественных исследованиях и охарактеризован понятийно-терминологический аппарат исследования (международная деятельность университета, глобализация, интернационализация высшего образования, всесторонняя интернационализация, международное партнерство). Выделены этапы развития международной деятельности. Выявлена специфика управления международной деятельностью в университетах США на федеральном, штатовом и институциональном уровнях. Определены содержательно-процессуальные основы международной государственной деятельности университетов США (выделены принципы, измерения, направления, виды и формы международной деятельности). Обоснованы возможности адаптации и использования положительного опыта организации и управления международной деятельностью государственных университетов США в Украине.

Ключевые слова: государственный университет США, международная деятельность университета, организационно-педагогические основы международной деятельности, интернационализация высшего образования, глобализация, международное партнерство, всесторонняя интернационализация.

Donchenko V. M. Organizational and Educational Foundations of International Activity of Public Universities in the USA. – Manuscript.

Thesis for the Degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.01 – General Pedagogics and History of Pedagogics. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy, 2018.

The research explores theoretical, organizational, contextual and procedural aspects of international activity of public universities in the USA, and defines the possibilities for using positive practices of international activity of American universities in the context of reforming education in Ukraine. Firstly, the author

establishes the state of research on international activity of US universities and clarifies research concepts and terminology (university international activity, globalization, internationalization of higher education, comprehensive internationalization, international partnership), outlines theoretical foundations of international activity of public universities in the USA. Secondly, the stages of development of university international activities in the USA are highlighted. Thirdly, the study reveals the specifics of university international activity management in the USA at federal, state and institutional levels. Fourthly, it provides a thorough analysis of contextual and procedural foundations of university international activity in the USA, defines the principles, rationales, directions, types and forms of international activity. Finally, the research substantiates possibilities of adaptation and application of US positive practices in international activity and its management in Ukraine.

The scientific novelty and theoretical value of the obtained results is the following: for the first time in Ukrainian Pedagogy a comprehensive research of the organizational and educational foundations of international activity of public universities in the USA has been carried out. Research works on the subject by Ukrainian scholars have been analyzed, the definitions of the main concepts of the research are provided. Six stages of historical development of university international activity in the USA are defined and characterized. Organizational foundations of university international activity in the USA at different levels are defined. At the federal level the principal governmental and public entities engaged in management of international activity are defined, the instruments of international activity regulation by federal government as well as the main subjects, directions and forms of its regulation by non-governmental organizations are highlighted. At the state level the directions of state governments engagement in international activity management are outlined and at the institutional level four models of organization of international activity are singled out: centralized, distributive, coordinated and integrated. Upon comprehensive analysis of contextual and procedural foundations of international activity of American universities, the principles, rationales, types, directions and forms of international activity of US universities have been identified. The research provides recommendation to be used in the context of development of university international activity in Ukraine at the national, regional, institutional and individual level and suggests a prognostic model of international activity development.

The practical value of the research consists in the possibility of application of its theoretical concepts and conclusions on theoretical, organizational, contextual and procedural foundations of international activity in US universities while teaching the courses in History of Education, Comparative Education, Pedagogical Management and using its materials for developing national and institutional strategies of international activity development in Ukrainian universities.

Key words: US public university, university international activity, organizational and educational foundations of international activity, internationalization of higher education, globalization, international partnership, comprehensive internationalization.

Підписано до друку 20.04.2018 р. Формат 60X90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87

